

Memorandum

naar aanleiding van de federale verkiezingen 2007

de verenigde verenigingen

Het verenigingsleven niet sexy?

Ontmoeting en sociale cohesie ouderwets?

Participatie en burgerzin achterhaald?

Neen, het verenigingsleven *leeft en doet leven*, mogen we daar even mee uitpakken?

Onderzoek geeft ons gelijk: verenigingen staan in voor gemeenschapsvorming, integratie en betrokkenheid van burgers. Ze democratiseren en emanciperen. Deelnemers aan het verenigingsleven zijn sociaal actiever, beter geïntegreerd en democratischer ingesteld. Daar bestaat geen twijfel over. Het is een rol die elke vereniging steeds meer en beter probeert waar te maken.

Ook de overheid koestert grote verwachtingen ten aanzien van het verenigingsleven. Na jaren van kritiek op de verzuiling, de vermolming of de enge belangenbehartiging die het middenveld zouden kenmerken, sloeg het klimaat om. Mensen die deelnemen aan het verenigingsleven zijn minder verzuurd, hebben meer vertrouwen in elkaar, in de toekomst én in de politiek. Investeren in het middenveld loont!

De Verenigde Verenigingen zijn ervan overtuigd dat het middenveld haar maatschappelijke, sociale en politieke rol pas kan vervullen als er aan een aantal noodzakelijke voorwaarden wordt voldaan. Voorwaarden die te maken hebben met het eigen functioneren, maar die ook vertrekken vanuit een sterker samenspel met de politiek: geen verzuiling *après-la-lettre*, geen occasioneel overleg of functionele draagvlakverbreding. Wél een vernieuwd partnerschap tussen het middenveld en de politiek waardoor er samen werk wordt gemaakt van een betere, solidaire en democratische maatschappij. Een partnerschap waarbij beide partijen met hun slagkracht en mogelijkheden werken aan een België dat engagement waardeert en honderd procent gaat voor een coherent beleid, sociale cohesie, maatschappelijk welzijn en duurzaamheid op economisch, sociaal en democratisch vlak.

Om onze duit alvast in dat zakje te doen, bundelden de Verenigde Verenigingen de voorbije maanden de bekommernissen, noden en eisen van het verenigingsleven in Vlaanderen. Het aanreiken van thematische standpunten en eisen aan de overheid laten we aan de verenigingen zelf. In dit memorandum komen dus enkel zaken aan bod die een impact hebben op het zich verenigen *an sich* en op de werking van het verenigingsleven.

Tegelijk is dit memorandum de neerslag van een gezamenlijk denkproces. Eerst werden de houdingen en bekommernissen met betrekking tot het verenigingsleven afgetoetst binnen de kerngroep. Daarin zetelen 11.11.11., ABVV, ACLVB, ACV, ACW, BBL, Forum van Etnisch-Culturele Minderheden, FOV, Gezinsbond, LCM, NVSM, Vlaamse Jeugdraad, het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en de Vlaamse Sportfederatie. Een aantal discussiepunten wordt op deze Forumdag 'Verenigingen en overheid: klikt het?' besproken. Na 27 april 2007 wordt een definitieve versie opgemaakt en aan alle leden van de Verenigde Verenigingen voorgelegd.

We hopen dat dit memorandum een uitnodiging zal zijn om het te laten 'klikken' tussen de overheid en verenigingen. Een uitnodiging ook om in een constructieve dialoog verder te bouwen aan een duurzaam, federaal beleid. de Verenigde Verenigingen zullen dat beleid kritisch opvolgen en evalueren.

1. "Wat zeg je?"

Participatie en inspraak in België en de wereld

Samen werken aan het beleid

Een goed bestuur vertrekt en werkt vanuit de diversiteit van de mensen, neemt initiatieven om de sociale cohesie te versterken en daardoor de verzuring tegen te gaan. Dit kan pas gerealiseerd worden als de overheid ook 'dichtbij' is, luistert, in dialoog gaat en ruimte geeft aan de bevolking die zij vertegenwoordigt. Het middenveld speelt daarin een sleutelrol: zij vertegenwoordigt, registreert, bundelt en vertaalt de noden en wensen van mensen. Een samenwerking tussen de overheid en dat middenveld leidt dus tot een actievere betrokkenheid van de bevolking bij de democratische en politieke processen.

Maar ondanks een aantal mooie woorden in het huidige regeerakkoord over "participatieve democratie langs de dialoog met het middenveld" is er de voorbije jaren in de feiten weinig veranderd. Bij de meeste federale beleidsdomeinen is er nog altijd geen samenwerking of overleg of blijft het ad hoc, ongestructureerd en onvoldoende gericht op beleidsvoorbereiding.

Wij vragen de federale regering dat

- zij de meerwaarde van brede en gedragen participatieprocessen erkent;
- zij de kracht, dynamisme en expertise van het middenveld erkent, als voorbeeld neemt én actiever benut in het dagelijkse regeringswerk. Onmogelijk? Teveel werk? Ballast? Niet te organiseren? Nee, dit kan perfect werken door het creëren van laagdrempelige kanalen die zorgen voor een vlotte dialoog met het diverse verenigingsleven over even diverse beleidsrelevante thema's. We zijn zeker dat dit zal leiden tot een beter, efficiënter en meer gedragen beleid. Daarom willen we die kanalen helpen ontwikkelen;
- zij – net zoals de Vlaamse regering – écht werk maakt van een **participatief beleid met transparante en afdwingbare inspraakprocedures en strategische adviesorganen en inspraakstructuren** die een reële en afdwingbare betrokkenheid garanderen van het middenveld tijdens de beleidsvoorbereiding. Concreet betekent dit dat er **voor alle beleidsdomeinen** die onder de federale bevoegdheid vallen, **strategische adviesraden** worden opgericht die **verplicht advies** moeten uitbrengen over alle wetsontwerpen en dat de bevoegde ministers terugkoppelen en **motiveren** waarom zij afwijken van het advies;
- zij de resultaten van een dergelijke dialoog met het verenigingsleven ernstig neemt en **effectief omzet in beleidsdaden die zichtbaar en voelbaar zijn op het terrein**. Hoeft het gezegd dat het **middenveld ook in de beleidsuitvoering een essentiële rol** kan en wil spelen? Zo worden deskundigheid en competenties van burgers en organisaties benut, draagt men bij tot meer sociale samenhang en actief burgerschap, wat het beleid finaal enkel ten goede komt.
- zij bij de uitwerking van grootstedelijke projecten voldoende aandacht heeft voor het maatschappelijk sterker en dus mondiger maken van mensen. Verenigingen moeten daartoe inspraak en middelen krijgen om die betrokkenheid van de burger bij het beleid te voeden en vorming terzake op te zetten.

Van partner naar charter?

Zowel de democratie als alle mensen in onze samenleving winnen bij een eerlijke en positieve samenwerking tussen de overheid en het middenveld. Deze samenwerking moet gebaseerd zijn op respect en waardering voor ieders eigenheid en rol en moet vertrouwen en duidelijkheid scheppen over de gemeenschappelijke doelen en de af te leggen weg. Een dergelijk partnerschap is al tot stand gebracht met de regionale overheden. Voor Brussel en het Waals gewest werkt het *Plate-Forme Francophone du Volontariat aan een Pacte Associatif* en de Verenigde Verenigingen sloten al een Charter met de Vlaamse regering.

Wij vragen de federale regering dat

- zij binnen een duidelijk kader van wederzijdse engagementen, vastgelegd in een charter, een **formeel partnerschap** met het middenveld aangaat. We stellen voor om in het najaar van 2007 een gezamenlijk plan van aanpak daarover overeen te komen;
- zij **in dit charter minstens de volgende elementen** opneemt: de erkenning van de rol van het middenveld, de (initiatieven ter) versterking van de participatieve democratie, de bevordering van het vrijwilligerswerk en de samenwerking inzake beleidsuitvoering (zie ook hoger).

Samen naar het Europees en internationaal niveau

De Verenigde Verenigingen kiezen voor een sociaal, democratisch en cultureel divers 'Europa van ons allen'. Een Europa dat werkt volgens een solidair, duurzaam en participatief model. Een Europa ook, dat democratischer wil worden. Dat kan alleszins, op voorwaarde dat de volgende componenten aanwezig zijn. Vooreerst moet op Europees niveau een sterker Europees parlement het beleid van de Europese Commissie kritischer opvolgen. Daarbij moet er ruimte zijn voor meer informatie en democratische discussie in een vroeg stadium van de besluitvorming met tegelijk meer democratische, transparante controle op de Europese lobbygroepen. Tenslotte moet ons nationale parlement een grotere interesse tonen voor Europa en de regering daarop aanspreken. We zijn ervan overtuigd dat een dergelijk Europa baat heeft bij een sterke betrokkenheid van het middenveld in de besluitvorming en de evaluatie ervan.

Wij vragen de federale regering dat

- zij niet alleen op papier voor méér Europa pleit, maar dit ook in de feiten doet en dit – vooral – eerlijk communiceert aan de mensen. Waarom zijn bijvoorbeeld populaire initiatieven steevast verdiensten van de federale regering en onpopulaire de 'schuld van Europa'?
- zij het middenveld meer informatie biedt over Europese programma's en thema's die geen gemeenschapsmaterie zijn. De federale regering moet hier meer een brugfunctie vervullen.
- zij het verenigingsleven ondersteunt bij hun Europese en internationale acties die gericht zijn op erkenning en betrokkenheid van het middenveld bij internationale samenwerking;
- zij zich op Europees en internationaal vlak actief opstelt als **pleitbezorger** van het verenigingsleven
- zij in functie daarvan in haar internationale politiek opkomt voor grondrechten als vrijheid van meningsuiting, verenigingsvrijheid en actievrijheid;
- zij zich actief inzet voor de vorming van een **krachtig en onafhankelijk maatschappelijk middenveld** en voor de bevordering van de sociale dialoog in de ontwikkelingslanden en de landen in transitie en

uitbreidingslanden van de EU. Uiteraard zijn zowel een groter budget voor ontwikkelingssamenwerking als meer steun aan de opbouw van het middenveld in die landen belangrijke hefboomen daarbij.

2. Handenvol werk!

Verenigingen en vrijwilligerswerk

Samen werken aan een volwaardig en volledige vrijwilligerswet

De vrijwilligerswet is er. Vrijwilligersorganisaties vroegen al jaren om een vrijwilligerswet die de verantwoordelijkheid en de aansprakelijkheid van de vrijwilliger en zijn organisatie regelt. Sinds kort is er de wet die beter aansluit bij de huidige werking van verenigingen en vrijwilligers. In Vlaanderen geeft dit honderdduizenden vrijwilligers een goede ondersteuning en een beter kader voor hun enthousiasme. Maar wat goed is, kan beter.

Wij vragen de federale regering dat

- zij de wet snel en correct **uitvoert**;
- zij snel concrete stappen neemt om het wettelijke statuut van vrijwilligerswerk te verbeteren. Er is dringend nood aan meer **informatie** vanuit de overheid over de wet en de uitwerking van de bescherming van alle vrijwilligers door onder meer een goede collectieve verzekering;
- zij **vrijwilligerswerk** blijvend erkent en ondersteunt. We zijn vragende partij om de mogelijkheden van het concept betaald vrijwilligersverlof te onderzoeken, als een mogelijkheid om iedereen recht te geven op en ondersteuning te geven bij zijn eigen levenskeuze.

Recht op vrijwilligerswerk

Dat vrijwilligerswerk iedereen goed doet, wordt niet betwist. Zowel de vrijwilliger, de organisatie als de maatschappij hebben belang bij een geëngageerde, vrijblijvende inzet. Juist daarom moet vrijwilligerswerk voor iedereen mogelijk zijn. En dat is vandaag niet zo. Een hele groep vreemdelingen wordt wettelijk uitgesloten van vrijwilligerswerk. Dit vrijwilligerswerk blijft namelijk onder de arbeidswetgeving vallen, waardoor vreemdelingen een arbeidskaart nodig hebben om vrijwilligerswerk te doen. Door een contradictie in de wetgeving biedt echter geen enkel type arbeidskaart (A, B en C) het recht om vrijwilligerswerk te doen. Uiteindelijk mag enkel een zeer klein aantal vreemdelingen legaal vrijwilligerswerk doen. Bovendien stellen ook de verenigingen waar vreemdelingen vrijwilligerswerk doen zich ongewild buiten de wet. Dit alles ondanks de nieuwe wet op het vrijwilligerswerk die deze verwrongen situatie in stand houdt.

Wij vragen de federale regering dat

- zij vrijwilligerswerk als een principieel **basisrecht** beschouwt, waarbij iedereen het vrijwilligersstatuut moet kunnen hebben;

- zij de wetgeving consequent aanpast opdat dit principe geen lege doos zou blijven. Concreet betekent dit dat zij het arbeidsrecht met betrekking tot buitenlandse werknemers en het vreemdelingenrecht volledig loskoppelt van het vrijwilligerswerk.

Tijd voor vrijwilligerswerk

de Verenigde Verenigingen opteren voor een economie in dienst van mens en samenleving. Het economisch leven kent zijn grenzen. Mensen moeten tijd vinden om te investeren in familie en vrienden, het gemeenschapsleven, cultuur en bezinning, sport en ontspanning. Op collectieve rustmomenten krijgen mensen die kans om buiten de werksfeer anderen te ontmoeten. Niet toevallig organiseren veel verenigingen hun activiteiten in het weekend. De federale regering heeft in het verleden herhaaldelijk deze collectieve rustmomenten, zoals de zondagsrust, in vraag gesteld.

Wij vragen de federale regering dat

- zij de gezamenlijke **rustmomenten** behoudt. Zij moet de waarde hiervan respecteren en geen verdere initiatieven nemen die de collectieve rustmomenten van mensen, verenigingen, vrijwilligers en werknemers beknotten.

3. Papier hier!

Vereenvoudiging van regelgeving & administratieve last

Lasten beperken en regelgeving controleren

Méer bereiken met minder administratief werk: het is mogelijk. Administratieve vereenvoudiging en de aandacht voor de impact van regelgeving werpt nu al vruchten af. We zijn al verlost van heel wat overbodige formulieren, procedures en verouderde regels. de Verenigde Verenigingen verlenen hun medewerking aan initiatieven (zoals samenvereenvoudigen.be) die de administratieve verplichtingen en regels voor verenigingen verminderen. Desondanks lijken nieuwe regels en administratieve verplichtingen elkaar steeds sneller op te volgen. Daarbij is een goede afstemming tussen het federale en het gemeenschapsbeleid meestal ver te zoeken.

Wij vragen de federale regering dat

- zij oplossingen uitwerkt die de administratieve en financiële **last** voor vooral kleine vzw's beperkt. We denken daarbij zeker aan de verplichtingen rond communicatie- en neerleggingsverplichtingen en de last voor jeugd-, sport- en socio-culturele verenigingen rond fiscale aftrekbaarheid van initiatieven voor kinderopvang;
- zij de administratieve overlast en regelgeving verder terugdringt en hiertoe -per sector- **initiatieven** opstart met het verenigingsleven. Bovendien moet er bij elk nieuw wetgevend initiatief vooraf ingeschat worden wat de **impact** ervan is op het verenigingsleven.

- zij **eenvoudige erkenningsprocedures** hanteert voor organisaties die **giften met een fiscale vrijstelling** wensen te innen en dat zij, in tegenstelling tot wat de laatste jaren gebruikelijk is, deze erkenningen tijdig toekent en desgevallend tijdig verlengt.

Auteursrechten op de agenda

Elke vereniging die activiteiten organiseert voor een groter publiek kent ongetwijfeld het begrip 'auteursrechten'. Organisatoren van muzikale evenementen, filmavonden, jeugdfuiven, kunstactiviteiten moeten net als restaurants, kapperszaken, bioscopen en radio-omroepen de artiesten en producenten vergoeden voor hun muziekgebruik. Dit gebeurt via hun collectieve beheersmaatschappijen. De tarieven en afspraken daarover zijn bij wet geregeld maar dit wettelijke kader vertoont ernstige hiaten. Dit hindert vele verenigingen in het organiseren van hun activiteiten.

Wij vragen de federale regering dat

- zij zich schaaft achter een **werkbaar, transparant systeem** rond de tarieven en de inning ervan. Er moeten afspraken gemaakt worden op lange termijn die slechts in onderling overleg kunnen gewijzigd worden. Dit kan uitsluitend gerealiseerd worden als de werking van het huidig overleg tussen alle betrokkenen kritisch wordt herbekeken en aangepast;
- zij met het oog op een betere werking het initiatief neemt om het bestaande **wettelijke kader** aan te passen;
- zij de **eigenheid** van het verenigingsleven in deze materie erkent. Een periodiek direct overleg met de betrokken minister moet het mogelijk maken te komen tot een transparante regelgeving, een billijke betaling en een administratieve vereenvoudiging, aangepast aan het Vlaamse verenigingsleven.

Cultuur voor de gemeenschap

De cultuurpactwetgeving verplicht de overheid om de zogenaamde "gebruikersverenigingen" en "de ideologische en filosofische strekkingen" te betrekken bij de voorbereiding en de uitvoering van het cultuurbeleid. In de praktijk gebeurt dit door middel van gestructureerde en erkende inspraak- en adviesorganen. Daarnaast bevat het ook richtlijnen voor de samenstelling van bepaalde beheersorganen van instellingen, infrastructuur en diensten, waarborgen betreffende het gebruik van culturele infrastructuur, de subsidiëring van culturele activiteiten, de zogenaamde "geïndividualiseerde aanmoedigingen" (beurzen, prijzen,...) en het personeel van culturele overheidsinstellingen, enz. De cultuurpactwetgeving is federaal. Dit is een anachronisme, aangezien in ons staatsbestel de culturele materies tot de exclusieve bevoegdheid behoren van de gemeenschappen.

Wij vragen de federale regering dat

- zij de **bevoegdheid** over het cultuurpact toewijst aan de Vlaamse, de Franstalige en de Duitstalige gemeenschap. Daarna kan het huidige wettelijke kader vervangen worden door een aangepaste decretale regelgeving op gemeenschapsniveau. In dit nieuwe regelgevend kader kunnen een aantal bekommernissen van het oorspronkelijke cultuurpact in een nieuwe vorm worden opgenomen.

4. Recht op recht

Verenigingen en rechtspraak

Toegang tot rechtbanken voor verenigingen

De strijd tegen armoede, de bescherming van ons leefmilieu, het verdedigen van de rechten van werknemers, het pleiten voor vrede... Veel verenigingen en vakbonden zijn er dagelijks mee bezig. Het opkomen voor wat ons allen aanbelangt, is een belangrijk onderdeel van ons maatschappelijk en democratisch systeem. Jammer genoeg zijn verenigingen soms verplicht om een collectief belang af te dwingen via gerechtelijke procedures. Tot voor kort zat er in het Belgische rechtssysteem geen degelijk vorderingsrecht voor verenigingen bij de Raad van State. De verzoeken tot schorsing of vernietiging van beslissingen werden vaak onontvankelijk verklaard omdat de verenigingen niet het nodige persoonlijke en rechtstreekse belang kunnen aantonen. Een recent wetsvoorstel goedgekeurd in de senaat en momenteel in bespreking in de Kamer brengt daarin verandering. Het voorstel stelt expliciet dat alle verenigingen "collectieve belangen" kunnen invoeren om beslissingen voor de Raad van State aan te vechten. Voor verenigingen die collectieve belangen behartigen, verlaagt dit aanzienlijk de drempel tot het gerecht. Ze krijgen met andere woorden recht op recht.

Wij vragen de federale regering dat

- zij dit wetsvoorstel, eens goedgekeurd, op een snelle en correcte manier **uitvoert**.

5. De kracht van verscheidenheid

Verenigingen en diversiteit

Inspraak en erkenning van allochtoon middenveld

Het middenveld stimuleert, ondersteunt en organiseert van oudsher diversiteit. Meer dan welke instelling ook, heeft het op die manier bijgedragen tot maatschappelijke, culturele en politieke participatie en dus tot een opener, meer leefbare samenleving waarin meer mensen toegang hebben tot respect, waardigheid en geluk. De verenigingen van kansengroepen en minderheden nemen in dit verenigingsleven een bijzondere plaats in. De ervaring toont dat ze vaak baanbrekers zijn in het emancipatie- en integratieproces van deze groepen. Ze bieden mensen een eigen plaats waar ze hun eigenheid en capaciteiten kunnen ontdekken en ontplooien. Een onontbeerlijke stap om tot een meer vruchtbare interactie te komen met de rest van de samenleving.

Wij vragen de federale regering dat

- zij de verenigingen van kansengroepen en minderheden **erkent en ondersteunt**, zodat zij zich kunnen ontwikkelen tot volwaardige gesprekspartners. Dat vereist voldoende tijd en structurele middelen voor opbouw van structuren en deskundigheid.

6. Veilig, veiliger, veiligst

Verenigingen en veiligheid

Een veilig gevoel: géén *mission impossible*

Hoe komen we tot een leefbare, veilige omgeving? Het veiligheidsvraagstuk is prominent aanwezig in het politieke en maatschappelijke debat. Uit onderzoek, onder meer uit het project 'Veilig Gevoel' van de Verenigde Verenigingen, blijkt dat (het gevoel van) onveiligheid verschillende oorzaken heeft. Stijgende criminaliteit is slechts één oorzaak in een complex kluwen. Zo wordt het onveiligheidsgevoel ook gevoeld door bijvoorbeeld vooroordelen tegenover bepaalde groepen mensen. Werk maken van een veiligheidsbeleid is bijgevolg een zaak van iedereen: individuen, het verenigingsleven én de overheid. Verenigingen doen alvast hier en daar pogingen om vooroordelen te counteren door geviseerde groepen mensen op een andere, positieve manier in beeld te brengen en maatschappelijk te betrekken. Daarnaast is aangetoond dat het verenigingsleven via het bevorderen van sociale cohesie in het algemeen een rem zet op een groeiend onveiligheidsgevoel. Maar we kunnen dat niet alleen.

Wij vragen de federale regering dat

- zij in haar beleid voor een veiligere samenleving vertrekt van een **verscheidenheid** aan oorzaken. Zo moet criminaliteitsbestrijding in een maatschappelijke context worden geplaatst. Enkel een geïntegreerde aanpak op verschillende maatschappelijke terreinen (sociaal-economische zekerheid, toegankelijke informatie, gelijke kansenbeleid, sociale cohesie...) biedt een sleutel tot oplossing.